

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

III. ÚS 263/2016-33

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 13. septembra 2016 v senáte zloženom z predsedníčky Jany Baricovej a zo sudcov Sergeja Kohuta a Rudolfa Tkáčika o sťažnosti maloletého [REDAKOVANÉ], maloletého [REDAKOVANÉ], zastúpených zákonnou zástupkyňou [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], právne zastúpených Advokátskou kanceláriou JUDr. Silvia Tatarková, s. r. o., E. B. Lukáča 2, Martin, v mene ktorej koná advokátka JUDr. Silvia Tatarková, pre namietané porušenie ich základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a práva na prejednanie ich záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd postupom Okresného súdu Martin v konaní vedenom pod sp. zn. 20 P 46/2015 takto

r o z h o d o l :

1. Základné právo maloletého [REDAKOVANÉ] a maloletého [REDAKOVANÉ] na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a právo na prejednanie ich záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd postupom Okresného súdu Martin v konaní vedenom pod sp. zn. 20 P 46/2015 p o r u š e n é b o l i .

2. Okresnému súdu Martin p r i k a z u j e , aby v konaní vedenom pod sp. zn. 20 P 46/2015 konal bez zbytočných priet'ahov.

3. Maloletému [REDAKOVANÉ] a maloletému [REDAKOVANÉ] p r i z n á v a spoločne a nerozdielne finančné zadosťučinenie v sume 1 500 € (slovom tisícpäťsto eur), ktoré je Okresný súd Martin p o v i n n ý vyplatiť im do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto rozhodnutia.

4. Okresný súd Martin j e p o v i n n ý uhradiť maloletému [REDAKOVANÉ] a maloletému [REDAKOVANÉ] trovy konania v sume 363,79 € (slovom tristošesťdesiattri eur a sedemdesiatdeväť centov) na účet Advokátskej kancelárie JUDr. Silvia Tatarková, s. r. o., E. B. Lukáča 2, Martin, do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto rozhodnutia.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavný súd Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) uznesením č. k. III. ÚS 263/2016-14 z 3. mája 2016 prijal na ďalšie konanie sťažnosť maloletého [REDAKOVANÉ], maloletého [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ] (ďalej len „sťažovatelia“), ktorou namietali porušenie svojho základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a práva na prejednanie svojej záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) postupom Okresného súdu Martin (ďalej len „okresný súd“) v konaní vedenom pod sp. zn. 20 P 46/2015 (ďalej tiež „napadnuté konanie“).

Následne ústavný súd 26. mája 2014 vyzval okresný súd, aby sa vyjadril k vecnej stránke prijatej sťažnosti a oznámil, či súhlasí s upustením od ústneho pojednávania o prijatej sťažnosti.

Vyjadrenie okresného súdu bolo ústavnému súdu doručené 21. júna 2016 bez súdneho spisu s ospravedlnením predsedníčky okresného súdu, že ten bude doručený až

po nariadenom termíne pojednávania, ktorý bol určený na 22. jún 2016. Predmetný súdny spis bol ústavnému súdu doručený 11. júla 2016.

Zo zapožičaného súdneho spisu ústavný súd zistil tieto podstatné skutočnosti o priebehu napadnutého konania. Návrh na zvýšenie výživného bol okresnému súdu doručený 9. februára 2015. Okresný súd vyzval 7. apríla 2015 otca maloletých detí, aby sa vyjadril k návrhu. Otec sa vyjadril k návrhu podaním doručeným 20. júla 2015, ktorý bol spojený s návrhom na zníženie výživného. Prvé pojednávanie sa uskutočnilo 7. októbra 2015, ktoré bolo odročené pre účely ďalšieho dokazovania. Ďalšie pojednávanie sa uskutočnilo 28. októbra 2015, ktoré bolo odročené pre účely oboznámenia sa účastníkov s rozsiahlym spisovým materiálom a vypočutia maloletého [REDAKOVANÉ]. Okresný súd uskutočnil pojednávanie 9. decembra 2015, ktoré odročil po vypočutí matky na účel vypočutia maloletého [REDAKOVANÉ]. Okresný súd určil termíny pojednávania najprv na 27. január 2016, ktorý bol zrušený z dôvodu ospravedlnenej neúčasti právneho zástupcu otca pre práceneschopnosť, neskôr na 18. marec 2016, ktorý bol zrušený pre oznámenú kolíziu pojednávania právneho zástupcu otca, a ďalej na 18. máj 2016, ktorý bol zrušený pre chorobu a kolíziu pojednávania právneho zástupcu otca. Po prijatí sťažnosti sťažovateľov ústavným súdom pre namietané porušovanie ich označených na ďalšie konanie sa uskutočnili ešte dve pojednávania. Prvé z nich sa uskutočnilo 22. júna 2016, ktoré bolo odročené z dôvodu rozsiahleho podania otca doručeného na pojednávania, pričom na druhom z nich uskutočnenom 30. júna 2016 okresný súd vyhlásil rozsudok. Súčasťou predmetného súdneho spisu bola aj žiadosť o predĺženie zákonnej lehoty na vypracovanie rozsudku vyhláseného 30. júna 2016 a súhlas predsedníčky okresného súdu s predĺžením lehoty do 5. augusta 2016.

Zákonná sudkyňa k postupu okresného súdu v napadnutom konaní v rámci vyjadrenia okresného súdu uviedla:

„V konaní nejde o právnu, ale o skutkovú a dôkaznú náročnosť a zložitosť s potrebou preukázania príjmových, zárobkových a majetkových pomerov rodičov a odôvodnených potrieb maloletých detí a ich vypočutia k týmto skutočnostiam...“

... Prietahy som spôsobilá tým, že som pojednávanie nariadila až v auguste 2015, hoci návrh bol podaný vo februári 2015... Zbytočným prietahom je oneskorené nariadenie prvého pojednávania.“

Predsedníčka okresného súdu v závere vyjadrenia okresného súdu súhlasila s upustením od ústneho pojednávania vo veci.

Právna zástupkyňa sťažovateľov vo vyjadrení doručenom ústavnému súdu 30. júna 2016 zotrvala na svojich tvrdeniach uvedených v sťažnosti a vyjadrila súhlas s upustením od verejného pojednávania vo veci v konaní pred ústavným súdom.

Ústavný súd so súhlasom účastníkov konania podľa § 30 ods. 2 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) upustil v danej veci od ústneho pojednávania.

II.

Ústavný súd rozhoduje podľa čl. 127 ods. 1 ústavy o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

Sťažovatelia sa sťažnosťou domáhali vyslovenia porušenia svojho základného práva zaručeného čl. 48 ods. 2 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru.

Podľa čl. 48 ods. 2 ústavy každý má právo, aby sa jeho vec prerokovala bez zbytočných prietahov.

Podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru každý má právo na to, aby jeho záležitosť bola spravodlivo, verejne a v primeranej lehote prejednaná nezávislým a nestranným súdom zriadeným zákonom, ktorý rozhodne o jeho občianskych právach alebo záväzkoch.

Ústavný súd si pri výklade práva na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov osvojil judikatúru Európskeho súdu pre ľudské práva k čl. 6 ods. 1 dohovoru, pokiaľ ide o právo na prejednanie veci v primeranej lehote. Z uvedeného dôvodu nemožno v obsahu týchto práv vidieť zásadnú odlišnosť (II. ÚS 55/98, I. ÚS 28/01, I. ÚS 20/02).

Účelom základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov (i práva na prejednanie záležitosti v primeranej lehote) je podľa ustálenej judikatúry ústavného súdu odstránenie stavu právnej neistoty, v ktorej sa nachádza osoba domáhajúca sa rozhodnutia všeobecného súdu. Samotným prerokovaním veci na súde sa právna neistota osoby domáhajúcej sa rozhodnutia neodstraňuje. K stavu právnej istoty dochádza zásadne až právoplatným rozhodnutím súdu alebo iným zákonom predvídaným spôsobom, ktorý znamená nastolenie právnej istoty inak ako právoplatným rozhodnutím súdu (IV. ÚS 220/04, IV. ÚS 365/04).

Základnou povinnosťou súdu a sudcu je preto zabezpečiť taký procesný postup v súdnom konaní, ktorý čo najskôr odstráni stav právnej neistoty, kvôli ktorému sa účastník obrátil na súd so žiadosťou o jeho rozhodnutie.

Pri posudzovaní otázky, či v súdnom konaní došlo k zbytočným priet'ahom v konaní, a tým aj k porušeniu základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru, v súlade so svojou doterajšou judikatúrou (IV. ÚS 74/02, III. ÚS 247/03, IV. ÚS 272/04) ústavný súd zohľadnil tri základné kritériá, ktorými sú právna a faktická zložitosť veci, o ktorej súd rozhoduje, správanie účastníka súdneho konania a postup samotného súdu. Za súčasť prvého kritéria ústavný súd považuje aj povahu prerokúvanej veci.

1. Pokiaľ ide o právnu a faktickú zložitosť sporu, v ktorom sú sťažovatelia navrhovateľmi v konaní o zvýšenie výživného, ústavný súd konštatuje, že obdobné konania možno zaradiť k štandardnej agende všeobecného súdnictva, preto dĺžka konania nebola závislá od skutkovej či právnej náročnosti prerokovávanej veci, hoci pripúšťa istú mieru skutkovej zložitosti vyplývajúcu z pomerne rozsiahleho vykonaného dokazovania.

Predmetom posudzovaného konania pred okresným súdom je návrh na zvýšenie výživného, ktorý má priamo vplyv na kvalitu životnej úrovne maloletých, preto ústavný súd je toho názoru, že takéto konania si vyžadujú mimoriadnu starostlivosť a pozornosť súdu, ktorá by mala viesť k efektívnemu a rýchlemu postupu v konaní. Tento názor je premietnutý do požiadavky vyplývajúcej z § 176 ods. 3 zákona č. 99/1963 Zb. Občiansky súdny poriadok v znení platnom do 30. júna 2016 (ďalej len „OSP“), v zmysle ktorého ak zákon neustanovuje inak, vo veciach starostlivosti súdu o maloletých rozhodne súd bez zbytočného odkladu najneskôr do šiestich mesiacov odo dňa začatia konania.

Ústavný súd ďalej pri hodnotení okolností tohto prípadu a predovšetkým pri posudzovaní dĺžky konania zhodne s Európskym súdom pre ľudské práva (napr. H. v. United Kingdom z 8. 7. 1987) prihliadol aj na povahu konania dotýkajúceho sa ochrany záujmov maloletého dieťaťa a jeho osobného statusu, ktoré si vo všeobecnosti vyžadujú postup súdu s osobitnou starostlivosťou (m. m. II. ÚS 33/99, I. ÚS 53/02). Povaha tohto konania preto podmieňovala prísnejšie hodnotenie jeho priebehu ústavným súdom z toho hľadiska, či v ňom došlo nečinnosťou alebo neefektívnou činnosťou k zbytočným prieťahom (m. m. I. ÚS 419/2015).

2. Ďalším kritériom, podľa ktorého ústavný súd zisťoval existenciu zbytočných prieťahov v napadnutom konaní, bolo správanie sťažovateľov ako účastníkov tohto súdneho konania. Ústavný súd konštatuje, že nezistil závažné okolnosti na strane sťažovateľov, ktoré by relevantne prispeli k doterajšej dĺžke napadnutého konania.

3. Tretím hodnotiacim kritériom, podľa ktorého ústavný súd zisťoval, či došlo k porušeniu označených práv sťažovateľov, bol postup samotného okresného súdu.

Ústavný súd v úvode zdôrazňuje už uvedené, že konanie s takýmto predmetom si vyžaduje promptný postup okresného súdu. Z ohľadom na túto skutočnosť a fakt, že konanie v čase doručenia sťažnosti prebiehalo vyše roka a štyroch mesiacov v rozpore z ustanovením § 176 ods. 3 OSP bez toho, aby existovala zákonná prekážka postupu súdu

v napadnutom konaní, je dostatočným dôvodom na vyslovenie porušenia označených práv maloletých sťažovateľov. Z uvedenej chronológie procesných úkonov súdu v napadnutom konaní vyplýva, že okresný súd nariadil prvé pojednávanie vo veci až po siedmich mesiacoch, to znamená po uplynutí lehoty stanovenej v § 176 ods. 3 OSP. Ústavný súd uvedené obdobie od podania návrhu až do prvého pojednávania vo veci hodnotí ako zbytočný prieťah v trvaní siedmich mesiacov, čo napokon pripustila aj zákonná sudkyňa vo vyjadrení okresného súdu. Následne okresný súd konal vo veci priebežne bez väčších prestávok, avšak nie dost' razantne s ohľadom na povahu predmetu napadnutého konania.

Ústavný súd na základe uvedených zistení dospel k záveru, že okresný súd v napadnutom konaní nepostupoval v súlade so základným právom sťažovateľov na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, ako aj právom na prejednanie ich záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru, preto konštatuje, že doterajším postupom okresného súdu v napadnutom konaní došlo k zbytočným prieťahom, a tým aj k porušeniu základného práva sťažovateľov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru (bod 1 výroku nálezu).

Ústavný súd na základe svojho zistenia, že postupom okresného súdu došlo k porušeniu označených práv sťažovateľov, mu prikázal, aby vo veci vedenej pod sp. zn. 20 P 46/2015 konal bez zbytočných prieťahov, pretože označená vec nebola v čase rozhodovania ústavného súdu o sťažnosti sťažovateľov právoplatne skončená, hoci okresný súd už vo veci meritórne rozhodol rozsudkom z 30. júna 2016, zo zistení ústavného súdu vyplýva, že v čase rozhodovania o tejto sťažnosti nebolo ešte vypracované písomné vyhotovenie rozsudku a nie je možné ani vylúčiť, že po doručení rozsudku niektorý z účastníkov konania proti nemu podá odvolanie, v dôsledku ktorého môže dôjsť k zrušeniu rozsudku vo veci samej, a tým aj vráteniu veci okresnému súdu na ďalšie konanie (bod 2 výroku nálezu).

III.

Podľa čl. 127 ods. 3 ústavy ústavný súd môže svojím rozhodnutím, ktorým vyhovie sťažnosti, priznať tomu, koho práva podľa odseku 1 boli porušené, primerané finančné zadost'učinenie.

Podľa § 56 ods. 5 zákona o ústavnom súde ak ústavný súd rozhodne o priznaní primeraného finančného zadost'učinenia, orgán, ktorý základné právo alebo slobodu porušil, je povinný ho vyplatiť sťažovateľovi do dvoch mesiacov od právoplatnosti rozhodnutia ústavného súdu.

Sťažovatelia v sťažnosti žiadali priznať primerané finančné zadost'učinenie v sume 1 500 € každému z nich, ktoré odôvodnili intenzitou zásahov do ich práv, ktoré majú za následok vážne problémy v súvislosti s potrebou zabezpečenia ich potrieb.

Pri určení primeraného finančného zadost'učinenia ústavný súd vychádzal zo zásad spravodlivosti aplikovaných Európskym súdom pre ľudské práva, ktorý spravodlivé finančné zadost'učinenie podľa čl. 41 dohovoru priznáva so zreteľom na konkrétne okolnosti prípadu.

Vzhľadom na doterajšiu dĺžku konania vedeného okresným súdom, ako aj na jeho neodôvodnenú nečinnosť a nesústredenú činnosť v trvaní približne troch rokov, berúc do úvahy predmet konania na okresnom súde, správanie sťažovateľov a všetky okolnosti daného prípadu, ako aj skutočnosť, že okresný súd už v uvedenej veci meritórne rozhodol rozsudkom, ústavný súd považoval priznanie sumy 1 500 € za primerané finančné zadost'učinenie podľa § 56 ods. 4 zákona o ústavnom súde (bod 3 výroku nálezu).

Ústavný súd napokon rozhodol aj o úhrade trov konania sťažovateľov, ktoré im vznikli v dôsledku právneho zastúpenia pred ústavným súdom. Právna zástupkyňa sťažovateľov si uplatnila trovy konania, ktoré vyčíslil v celkovej sume 363,79 €.

Ústavný súd priznal sťažovateľom trovy konania z dôvodu právneho zastúpenia advokátom pozostávajúce z odmeny advokáta, a vychádzal pritom z vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov (ďalej len „vyhláška“).

Podľa § 11 ods. 3 v spojení s § 1 ods. 3 vyhlášky je odmena advokáta (základná tarifa) v konaní pred ústavným súdom za jeden úkon právnej služby 1/6 z výpočtového základu.

Sťažovateľmi uplatnená suma trov konania neprevyšuje sumu vypočítanú ústavným súdom, preto ústavný súd priznal sťažovateľom úhradu trov konania v požadovanej sume.

Priznanú úhradu trov právneho zastúpenia je okresný súd povinný uhradiť na účet právnej zástupkyne sťažovateľov (§ 31a zákona o ústavnom súde v spojení s § 255 ods. 1 zákona č. 160/2015 Z. z. Civilný sporový poriadok) v lehote dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto rozhodnutia (bod 4 výroku nálezu).

Vzhľadom na čl. 133 ústavy, podľa ktorého proti rozhodnutiu ústavného súdu nie je prípustný opravný prostriedok, toto rozhodnutie nadobúda právoplatnosť dňom jeho doručenia účastníkom konania.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 13. septembra 2016